ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Митрополита Київського і всієї України,
Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Володимира
Міжрегіональної Академії управління персоналом

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК "МЕЖИБІЖ"

ХМЕЛЬНИЦЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРЕСЕЛЕНЦІ"

Збереження національної ідеї та національної самосвідомості українського народу в контексті трагічних подій XX століття
(до 65-х роковин операції "Вісла")

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск VI

Хмельницький – 2013

200 тис. українців. Не можна не погодитися з фактом, що частина цього населення підтримувала діяльність загонів УПА. Однак слід пам'ятати, що тоді УПА не загрожувала польській державі та владі. Роман Дрозд у книжці "Дорога на захід" писав: "Польська влада, прямуючи до перетворення Польщі в однонаціональну державу, хотіла продовжувати переселення українського населення в Радянську Україну, однак зустрілася з відмовою радянського уряду. Тоді виникнув задум переселення українців на західні та північні землі Польщі". Задум мав на меті: по-перше, ліквідацію структур українського підпілля, а по-друге, остаточне розв'язання українського питання через цілковиту полонізацію українців на новому місці поселення. Володимир Мокрий у доповіді "Політична мета переселенської операції "Вісла" підтверджує цю тезу: "Доказом, що метою виселення та розпорошення українців було остаточне розв'язання українського питання в Польщі через денаціоналізацію, засвідчує поведінка влади згідно з темником Міністерства Відзисканих Земель".

Українці – це нація сильних духом людей. На плечах нашого народу лежало не одне ярмо іноземного поневолення чи "зухвалої" територіальної експансії. Але, незважаючи на все це, ми не втратили власної української самобутності, а й навіть величезними зусиллями змогли виплекати національну ідею і врешті-решт створити свою незалежну державу.

В. О. Парандій,
директор Хмельницького економіко-правового коледжу МАУП
(м. Хмельницький)

ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПОЛІТОЛОГІЧНІ РОЗДУМИ

22 січня Україна відзначає День Соборності України. Цього дня у 1918 р. проголошено IV Універсал Центральної Ради про незалежність України, а у 1919 р. Українська Директорія проголосила об'єднання українських земель в єдину Українську державу.

Носіями ідеї соборності вважають діячів Кирило-Мефодіївського братства (до якого належав і Тарас Шевченко), "Руської трійці" на чолі з Маркіяном Шашкевичем, видатних українських учених – Михайла Драгоманова, Івана Франка, Михайла Грушевського. Проте ідеологічно оформлена вона була вперше наприкінці XIX – початку XX століття в працях Юліана Бачинського і Миколи Міхновського.

Саме вони позначили об'єднання всіх етнічних українських земель в

єдину державу як найважливіше стратегічне завдання. Це завдання пізніше знайшло свій розвиток у документах українських політичних партій – спочатку в Галичині, а потім і по всій Україні.

22 січня 1918 р. було проголошено Четвертий універсал першого українського уряду – Центральної Ради, в якому Україна оголошувалася самостійною державою – Українською Народною Республікою.

У Галичині цього ж року, але трохи пізніше, внаслідок розпаду Австро-Угорської імперії виникла Західноукраїнська Народна Республіка з центром у Львові. Рівно через рік, 22 січня 1919 р., обидві республіки оголосили про своє злиття в єдину державу. Таким чином, уперше за, щонайменше, шістсот років було зроблено серйозний крок до об'єднання більшості етнічних українських земель в єдине ціле державне утворення. При цьому Західноукраїнська Народна Республіка, ввійшовши до складу УНР на федеративних правах, зберегла власну адміністрацію, уряд, парламент, армію, і навіть мала певну самостійність у віданні зовнішньої політики. Дипломатичні представництва ЗУНР існували в країнах колишньої Австро-Угорщини, а також у Німеччині і Ватикані.

Остаточна ратифікація Акту Соборності планувалася на засіданні Установчих зборів – першого українського парламенту, який так і не був скликаний. На той час УНР припинила своє існування. Уже через два тижні після проголошення Акту Соборності Директорія змушена була під натиском російської Червоної Армії залишити Київ, а трохи пізніше і територію України. Потенціал, закладений в Акті Соборності, так і не був до кінця реалізований.

Цьому перешкодила низка обставин як внутрішніх, так і зовнішніх. Позначилися істотні відмінності історичного, правового, соціально-політичного, культурно-побутового, релігійного характеру, що виникли внаслідок роз'єднання Сходу і Заходу України. Об'єднання України так і не змогло примирити між собою різні політичні партії, відносини між якими часто набували характеру відкритої ворожнечі. Крім того, незалежна українська держава випробовувала тиск не тільки з боку агресивних сусідів (Радянська Росія, Польща, Румунія), а й країн Антанти, які на свій лад перекроювали карту Європи, незважаючи на Україну.

У кінцевому підсумку і УНР і ЗУНР загинули як держави. Але пам'ять про них залишилася. За радянських часів усе, що пов'язано з визвольною боротьбою українського народу, замовчувалося. Якщо взяти підручник історії за радянський період, ви там нічого не знайдете про акт об'єднання двох народних республік.

Навіть під час горбачовської перебудови у 1989 році, коли була ювілейна дата об'єднання ЗУНР і УНР, про ці події навіть не згадали.

Але буквально через рік стався феномен під назвою "українська хвиля", коли люди створили живий ланцюг від Києва до Львова. Саме тоді була повернута пам'ять українського народу про те, що трапилося 22 січня 1919 року, в день, який з часом назвуть Днем Соборності України.

Незважаючи на багатонаціональність нашої держави, Соборність для нас повинна бути пріоритетним питанням – усі ми живемо під одним державним дахом. А які проблеми при цьому виникають – це вже інше питання. Головне, що ми повинні їх вирішувати так, щоб не нашкодити соборній єдності всієї української держави і нації.

Акаш Крішан,
(м. Київ)

ПРОПАГАНДА ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ УПА-СХІД (ВЕСНА-ОСІНЬ 1943 Р.)

З давніх-давен українці обстоювали власну державність не лише силою зброї, але й могутністю слова. Останнє завдавало не менш потужних ударів по ворогу, ніж шаблі та гармати. У вирі боротьбі за волю нашої Батьківщини гинули тисячі і тисячі героїв, але відразу ж на їхнє місце приходили нові – хто зі стилетом, хто – зі стилосом. Гармати з часом можуть попсуватися, шаблі – поржавіти. Слово ж – воно вічно живе, підкріплене мудрою думкою, воно невмируще, а сила його – безмежна.

Як часто доводилося кращим з представників нашого народу промовляти до свідомості, розуму співвітчизників, щоб подвигнути їх на славетні подвиги в ім'я рідної землі. Змінювалися часи, зникали старі та з'являлися нові вороги України, але завжди слово гуртувало хоробрих оборонців своєї Батьківщини, не давало окупантам підкорити, поставити на коліна українців, позбавити їх власної самобутності. У боротьбі за волю слово об'єднувало мешканців усіх без винятку регіонів нашої держави, не ділило земляків на своїх та чужих. Багато важких випробувань пережили разом українці Заходу і Сходу, нелегко їм доводилося, часто вороги хотіли навіки розлучити братів, але це їм не дало зробити українське слово, яке було, є і буде символом українського єднання.

У нашій статті буде розглянуто проблематику пропагандистської діяльності вітчизняного руху Опору у роки Другої світової війни, а саме у період постання та активної діяльності Східної групи Української Повстанської Армії (далі – УПА-Схід). Окрему увагу буде приділено опису перших спроб лідерів ОУН-УПА поширити ідею визвольної боротьби серед населення тих українських теренів, національна свідомість котрого в силу

ЗМІСТ

+АНТОНІЙ, МИТРОПОЛИТ ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ І СТАРОКОСТЯНТИНІВСЬКИЙ
ПРИВІТАЛЬНЕ СЛОВО УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ…….. 3

Л. Г. Білий
ОПЕРАЦІЯ "ВІСЛА": ПАМ'ЯТАТИ, ЩОБ НЕ ПОВТОРИТИ ПОМИЛОК…….. 6

В. О. Парандій
ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПОЛІТОЛОГІЧНІ РОЗДУМИ……. 8

Акаш Крішан
ПРОПАГАНДА ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ УПА-СХІД (ВЕСНА-ОСІНЬ 1943 Р.)……. 10

В. Г. Берковський
"РАДЯНСЬКЕ ГОСПОДАРЮВАННЯ" НА СЛАВУТЧИНІ В 1932-1933 РР……. 17

Ю. І. Блажевич, Н. Ю. Балабуст
ЕТНІЧНА СПІЛЬНОТА ПОЛЯКІВ НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ…… 23

С. О. Бондар
"МУЗЕЙ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ…" ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ…….. 37

І. Б. Вашеняк, Л. Г. Дубина
СУСПІЛЬНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ XX СТОЛІТТЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНОФОНДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ…… 42

В. Г. Візнюк
СВІДЧЕННЯ УКРАЇНЦІВ-ЕМІГРАНТІВ ЯК ОДНЕ З НАЙЦІННІШИХ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ ТА ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ В УКРАЇНІ…….. 51